

Δρος ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

ΠΕΝΤΕ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΤΑΛΑΝΟΥ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ

ΑΝΑΤΤΙΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, ΤΟΜ. ΑΖ', 1973

ΛΕΥΚΩΣΙΑ - ΚΥΠΡΟΥ

1973

ΠΕΝΤΕ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΤΑΛΑΝΟΥ
ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΑΡΚΙΔΗ

Ἡ Κύπρος σὲ διάφορους τομεῖς, εἰδικὰ ὅμως στὸν τομέα τῆς Παιδείας, πολλὰ χρωστᾷ στοὺς ἑλλαδίτες ἐπιστήμονες, πὺ καταδαπανηθήκανε γιὰ νὰ μεταφέρουν γνώση, ἀλλὰ κυρίως ἔθνικὸ παλμό, σ' αὐτὴν βοηθῶντας στὴ διαμόρφωση χαρακτήρων πάνω σ' ἔθνικες βάσεις. Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἑλλαδίτες αὐτοὺς ἐξελιχθήκανε σὲ ἡγετικές προσωπικότητες. Ἀσφαλῶς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ κοντὰ στὰ προτερήματά τους τὰ ἀδιαμφισβήτητα εἶχαν κατὰ φυσικὸ λόγο καὶ τὰ ἐλαττώματά τους. Ἡ προσφορά τους ὅμως ὑπῆρξε τόσο σημαντικὴ, πὺ ν' ἀποτελοῦν κεφάλαιο γιὰ τὸν τόπο. Αὐτοὶ προετοιμάσανε τὸ ψυχικὸ-πνευματικὸ ἔδαφος, προπαντὸς μὲς τοὺς κύκλους τῆς νεολαίας, γιὰ μεγαλυουργίες (τηροῦνται στὴ σύγκρισή οἱ τοπικὲς συνθήκες) στὴ δεδομένη στιγμή. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς κατατάσσεται ἡ πολὺπλευρὴ προσωπικότητα τοῦ Νικολάου Καταλάνου, πὺ εἶχε πραγματικὰ συνταράξει τὴν κυπριακὴ ζωὴ στὶς πρῶτες δυὸ δεκαετίες τοῦ αἰῶνα μας.

Ὁ Νικόλαος Καταλάνος (1856-1933) γεννήθηκε στὸ Νουμιτσῆ τοῦ Δήμου Λεύκτρων, σπούδασε φυσικομαθηματικὰ στὸ Πανεπιστήμιο τῶν Ἀθηνῶν καὶ διορίστηκε τὸ 1893 καθηγητὴς στὸ ἀρτισύστατο Παγκύπριο Γυμνάσιο κατὰ σύσταση τοῦ λαογράφου Νικολάου Πολίτη. Τὸ 1896 παραιτήθηκε, γιὰτι διεφώνησε μὲ τὸν τότε γυμνασιάρχῃ Ἰ. Δέλιο, κί' ἀφοσιώθηκε στὴ δημοσιογραφία καὶ τὴν πολιτικὴ. Ἀπὸ ἄρθρο τοῦ «Νέου Κυπριακοῦ Φύλακος» (10 Μαΐου 1933), πὺ γράφτηκε μὲ τὴν εὐκαιρία τοῦ θανάτου τοῦ Καταλάνου, πληροφοροῦμαστε τὰ ἐξῆς γιὰ τὴ δημοσιογραφικὴ σταδιοδρομία του: ἴδρυσε ἢ ἦταν διευθυντὴς ἢ συντάκτης τῶν ἐφημερίδων «Εὐαγόρας», «Σημαία», καὶ «Κυπριακὸς Φύλαξ». Στὶς ἐφημερίδες αὐτὲς ἀσκοῦσε σφοδρὰ πολιτικὴ. ● ἀρθρογράφος τοῦ «Νέου Κυπριακοῦ Φύλακος» τονίζει τὴ σημασία τοῦ Καταλάνου στὴν «ἀφύπνιση τῆς κοινωνικῆς συνειδήσεως», ἀλλὰ σημειώνει ταυτοχρόνως καὶ τὰ ἐξῆς: «. . . δὲν διαφεύγει φυσικὰ τὴν προσοχὴν μας ὅτι κατὰ τὴν ἀντίληψιν πολλῶν ὑπῆρξεν ἐνίοτε πάρα πολὺ σφοδρὸς εἰς τὰς δημοσιογραφικὰς ἐπιθέσεις του καὶ ὑπεραυστηρὸς καὶ δριμύς εἰς τὸν ἔλεγχόν του. . .». Τοῦτο ὀφειλόταν στὸν ὀρμητικὸ χαρακτήρα του, τὸν πολὺ ἐπιθετικὸ καὶ πολεμικὸ, καὶ πραγματικὰ ὡς τὰ σήμερα οἱ παλιοὶ τὸν θυμοῦνται ἄλλοι μὲ θαυμασμὸ κί' ἄλλοι μ' ἐχθρικὰ συναισθήματα, παρόλο πὺ τοῦ ἀναγνωρίζουν τὴ συμβολὴ του στὸν ἔθνικὸ τομέα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες ὁ Καταλάνος ἀσχολήθηκε καὶ μὲ ἄλλες ἐκδόσεις, κοιτάζοντας νὰ διαμορφώσῃ κοινωνικὰ κί' ἔθνικὰ τὴ νεολαία. Εἶχε ἐκδόσει τὸν «Ζήνωνα» (15μερο περιοδικό, τρεῖς τόμοι, 1906-1908), τὸ «Κυπριακὸ Λεύκωμα Ζήνων» (1ος τόμος τὸ 1914 κί' ὁ 2ος τόμος τὸ 1918) (ἀπὸ τὴν «Κυπριακὴ

Βιβλιογραφία τοῦ Ν. Κυριαζῆ, ἐν Λάρνακι, 1935) καὶ τὸν «Κοινωνικὸν Σύντροφον» (Νέος Κυπριακὸς Φύλαξ, ἔθθ. ἀν.).

Ξεχωριστὰ πρέπει νὰ ἐπισημανθῆ ἡ δράση τοῦ Καταλάνου ὡς πρῶτος τοῦ σωματείου «Ἀγάπη τοῦ Λαοῦ», στὴν ὁποία εἶχε διαδεχθῆ τὸν Ἀχ. Λιασίδη τὸ 1897. Τὸ σωματεῖο αὐτὸ μάζευε τὴ νεολαία καὶ κάθε Πέμπτη διοργάνωνε διαλέξεις πάνω σὲ διάφορα θέματα: κοινωνικά, ἐθνικά, γενικῆς μορφώσεως κλπ. Παράλληλα ὁ Καταλάνος εἶχε ἰδρύσει συλλόγους σὲ ἀπόμακρες συνοικίες τῆς Λευκωσίας γιὰ ν' ἀποκεντρώνεται ἡ κοινωνικὴ δράση τῶν ὁμοϊδεατῶν του καὶ νὰ ἐξυπηρετῆται ἔτσι ἡ πολιτικο-κομματικὴ δραστηριότητα.

Τὸ 1921 ἡ Ἀγγλικὴ Ἀποικιοκρατικὴ Κυβέρνηση τῆς Κύπρου ἐξόρισε τὸν Καταλάνο. Ἀπὸ τότε αὐτὸς κατοίκησε μόνιμα στὴν Ἀθήνα. Στις ἐπιστολές του πρὸς τὸ Γ. Μαρκίδη, πού βρῆκα στὸ Ἀρχεῖο τοῦ τελευταίου καὶ εὐγενῶς μοῦ παραχωρήθηκε ἡ ἄδεια ἀπὸ τὴν οἰκογένειά του νὰ τις δημοσιεύσω, φαίνεται καὶ ἡ συνεχῆς ἐπιθυμία του νὰ γυρίσῃ στὴν Κύπρο. Ὁ Γεώργιος Μαρκίδης, πού διαδέχθηκε τὸν Καταλάνο στὴν προεδρία τοῦ σωματείου «Ἀγάπη τοῦ Λαοῦ», μὲ ἄλλους φίλους καὶ ὁπαδοὺς τοῦ Καταλάνου προσπαθοῦσαν νὰ ἐπιτύχουν ἐπίσημη μὲ ψήφισμα τῆς τότε Κυπριακῆς Βουλῆς ἐπάνοδό του στὴ νῆσο. Σημαντικὸ στοιχεῖο εἶναι ἡ ὑπόδειξή του γιὰ πιὸ πολὺ ἐνίσχυση τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν μορφωμένων στὰ χρόνια ἐκεῖνα γύρω στὸ 1930. Τοῦτο κι' ἄλλας δικαιολογεῖ τὴν προσπάθεια ὠρισμένων γιὰ μιὰ ἐθνικὴ ὀργάνωση, πού ν' ἀφυπνίσῃ τὸν καταπιεσμένον ἐθνικὸ δυναμισμό. Πραγματικὰ τότε ἰδρῦθηκε ἡ ΕΡΕΚ (Ἐθνικὴ Ριζοσπαστικὴ Ἐνωσις Κύπρου) (λεπτομέρειες γι' αὐτὴ κοίτα Κ. Χρυσάνθη: «Ἱστορικὰ δεδομένα σχετικὰ πρὸς τὸ κίνημα τοῦ ἔτους 1931», Πρακτικὰ Πρώτου Διεθνοῦς Κυπρολογικοῦ Συνεδρίου, τόμος Γ'-1, σελ. 451, Λευκωσία, 1973). Ἔχω τὴν ὑπόψια πὼς ὁ Μαρκίδης ἀνάγγελε τὰ τῆς ΕΡΕΚ μὲ τὴν ἐπιστολή, πού παρακαλοῦσε ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάγνωσή της νὰ ξεσκιστῆ, ὅπως κι' ἔγινε (κοίτα ἐπιστολὴ 1.10.1931). Ἰδιαίτερη ἐντύπωση κάνει τὸ πολιτικὸ κι' ἐθνικὸ ἦθος τοῦ Καταλάνου. Οἱ ὑποθήκες του κι' οἱ ὑποδείξεις του δὲν εἶναι ἀπλὰ λόγια ξεσηκωμένα ἀπὸ τὰ βιβλία. Ἀποτελοῦν προϊόντα ἀπὸ μιὰ πολὺ ξυπνημένη καὶ δραστήρια ζωὴ, γεμάτη πολιτικούς καὶ ἐθνικούς ἀγῶνες, ἀκόμα καὶ κομματικούς μὲ κείνη τὴν χαρακτηριστικὴ μικροψυχία τους. Οἱ χαρακτηρισμοὶ του, ἐξἄλλου, δείχνουν ἀπὸ τὴ μιὰν ὀρμητικότητα, παρόλη τὴν προχωρημένη του ἡλικία, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν πολιτικὴ κι' ἐθνικὴ του συνέπεια καὶ τὴν παρρησία του.

Ἀθήνησι 3/1/30

Φίλιτάτε μοι Γεῶργο,

Ἄσμενος ἔλαβον τὸ ἀπὸ 16 λήξαντος φιλικὸν γράμμα σου μετὰ τοῦ εὐγενικοῦ γράμματός τῆς προσφιλοῦς Αἰμιλίας σου καὶ πολλὴν ἐχάραξον ἐπὶ τῇ αἰσίῳ ὑγείᾳ ὄλων σας. Τὰ ἐν Κύπρῳ παρακολουθῶ μετὰ ζωηροῦ πάντοτε καὶ ἀδιαπτώτου ἐνδιαφέ-

ροντος καὶ ἡ ἀδόκητος τροπὴ τῆς πολιτείας τῶν κρατούντων πρὸς τὴν Κύπρον μοὶ προξενεῖ θλίψιν καὶ ἀγανάκτησιν. Δὲν ἀνέμενον βεβαίως τὴν ἄμεσον ἔνωσιν μετὰ τῆς Ἑλλάδος, προσεδόκουν, ὅμως, μετὰ πάντων τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων τὴν παραχώρησιν πολιτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἐλευθεριῶν καὶ εὐμενῆ μελέτην καὶ διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων ἐν τῇ διοικήσει καὶ τῇ οἰκονομίᾳ τῆς Νήσου.

Ἡ σκαιά, ὅμως, ἀπάντησις καὶ μοχθηρὰ ἄρνησις παντὸς αἰτήματος τῆς νήσου ἐμφαίνει τὴν μεταπολεμικὴν ἠθικὴν κατάπτωσιν ἀτόμων καὶ λαῶν καὶ τῶν ἡγετῶν αὐτῶν, πρέπει δὲ νὰ πιστεύσωμεν μετὰ τοῦ Σοφοκλέους ὅτι οἱ ἠθικοὶ νόμοι «οἱ οὐρανίαν δι' αἰθέρα τεκνωθέντες, ὧν Οὐλύμπος πατήρ μόνος οὐδέ νιν θνατὰ φύσις ἀνέρων ἔτεκεν οὐδὲ μὴ ποτε λάθα κατακοιμήση.»

(..... Ἀποσιωποῦνται φράσεις, προσβλητικὰς γιὰ ἄτομο).

Ἐν τῷ χαιρετισμῷ μου ἐπὶ τῷ νέφῳ ἔτει πρὸς τὴν «Ἀγάπη τοῦ Λαοῦ» ἐκφράζω τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ πρακτέου κατὰ τῆς σκευωρουμένης ἐπιβουλῆς κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου.

Μετὰ τὴν ὑποδούλωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἡ Ἐκκλησία ἀναλαμβάνει τὴν μεγάλην καὶ ἱερὰν ἐθνικὴν ἀποστολήν, ἣν ἐξεπλήρωσε ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας γενομένη σκέπη, καταφύγιον καὶ φρούριον τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τοῦ Γένους μας καὶ παρ' αὐτὴν ὀφείλει ὅτι λαὸς καὶ οἱ ἰθύνοντες ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἐν ἐφεδρείᾳ νὰ συσπειρωθῶσι περὶ αὐτὴν καὶ ὁ ἄμβων καὶ τὸ ἱερὸν βῆμα νὰ γένωνται πάλιν φάροι εἰς τὸν χειμαζόμενον τῆς ἀνάξιοπαθούσης Κύπρου λαόν.

Πρέπει ν' ἀναγνωρίσωσιν ἤδη πάντες ὅσοι ἀξιοῦσι νὰ πολιτεύωνται ἐν Κύπρῳ ἐφ' οἰσδήποτε βαθμίδος τῆς πολιτικῆς ἢ τῆς κοινωνικῆς κλίμακος ἰστάμενοι ὅτι ἡ κακόβουλη τοπικὴ κυβερνήσις ἔλαβεν ὡς πρόφασιν τὰς κομματικὰς παρεκτροπὰς καὶ τὰς ἔριδας καὶ ἀντεγκλήσεις καὶ ὑποδούλωσε τὴν ἐθνικὴν παιδείαν καὶ ἐξύβρισεν καὶ τὸν Ἕλληνα λαόν κηρύττουσα τοῦτον ἀνάξιον πολιτικῶν ἐλευθεριῶν. Ὑπέροτατη εἶναι ἀνάγκη νὰ παύσωσιν αἱ τοπικαὶ καὶ μικροκομματικαὶ ἔριδες, τὰ μικρὰ καὶ χυδαῖα προσωπικὰ πάθη καὶ νὰ ἀρθῶσιν ἅπαντες εἰς ἀνώτερα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ ἐπίπεδα καὶ ἠνωμένοι εἰς φάλαγγα πυκνὴ καὶ ἀδιάρρηκτη νὰ ἀντιμετωπίζωσιν ἐφεξῆς τὴν κυβερνητικὴν κακοβουλίαν.

Πρέπει νὰ ἀσκῶσιν ὅλην τὴν ἐπιρροὴν αὐτῶν κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἡγέται πρὸς διαρκῆ τόνωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν κοινοτήτων καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς τοὺς διδασκάλους ὅπως συνεχίσωσιν τὴν ἐθνικὴν διαπαιδαγώγησιν τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ τῶν κοινοτήτων μὴ πτοούμενοι τὸν Κυβερνήτην.

Ἐλπίζω πάντοτε ὅτι θὰ ὑπάρχωσιν πολλοὶ διδάσκαλοι οἷτινες θὰ παραμείνωσιν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ τῆς ὑπαλληλοποιήσεώς των καὶ θὰ συνεχίσωσιν τὴν ἐκδηλον καὶ πεπαρησιασμένην ἐθνικὴν διδασκαλίαν των ὥστε νὰ δοκιμασθῇ τῆς κυβερνήσεως ἡ διάθεσις πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐκδηλωθῇ κατὰ τρόπον προδίδοντα τὸν ἀνθέλληνα σκοπὸν τῆς ὑπαλληλοποιήσεως τῶν διδασκάλων, εἴτε, ἂν ἡ Κυβερνήσις δεχθῇ ἀδιάφορος, νὰ ἐνθαρρυνθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι διδάσκαλοι καὶ συνεχίσωσι τὴν μέχρι τοῦδε πατριωτικὴν ἐργασίαν των.

Ὁ Θεὸς ἀπῆλλαξε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐνὸς κακοῦ λειτουργοῦ αὐτῆς καὶ ἐπίκειται ἐκλογὴ νέου μητροπολίτου Πάφου, φαίνεται δὲ ὅτι τοιοῦτος θὰ ἐκλεγῆ ὁ κ. Κλεόπας. Ὡς ἠγοούμενος τῆς Ἱ. Μονῆς Κύκκου ἐδείχθη χλιαρὸς πῶς καὶ ἀναποφάσιτος εἰς τὴν ἐθνικὴν κίνησιν ἐν τῇ Νήσῳ, χάριν ἴσως τῶν συμφερόντων τῆς Μονῆς. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ὡς Μητροπολίτης θὰ ἐπιδείξῃ μέγα ἐνδιαφέρον καὶ ἐνθουσιασμόν, ἀπηλλαγμένος τῶν ἐπιφυλάξεων καὶ τῶν περιορισμῶν ὑπὸ τοῦ Ἡγουμενοσυμβουλίου, οὔτινος ἐτύγχανε δέσμιος.

Ἀναμένω νὰ μάθω ἂν ἡ Κυβέρνησις ἤσκησεν ἢ ἀσκει ἐποπτεῖαν καὶ ἔλεγχον εἰς τὰ σωματεῖα δυνάμει τοῦ ψηφισθέντος νόμου περὶ ἀπαιτουμένης ἀδείας τούτων πρὸς σύστασιν ἢ συντήρησιν.

Μεγαλύτερος ἢ ἄλλοτε εἶναι σήμερον ὁ πειρασμὸς τῶν συνειδήσεων καὶ τοῦ φρονήματος τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ ἰδια τῶν ἀξιούντων νὰ ἠγοῦνται τούτου. Ἀναπολῶ ζωηρότερα τώρα τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἃς ἀπεδύθην εἰς ἀγῶνα ὅλως ἄνισον καὶ ἀπεγνωσμένον κατὰ μιᾶς ομάδος ἀγγλοδούλων καὶ θελοδοούλων πανισχύρων τότε καὶ τὸν ἀγῶνα μου ἠσπᾶσθη καὶ ὑπεστήριξε πρώτη ἡ πλειονότης τῆς «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ» ὑπὸ τὰς εἰρωνεῖας τῶν τότε Κυριάρχῶν, καὶ μετὰ τῆς «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ» ἡ ὑποδουλωμένη εἰς τούτους Λευκασία, καὶ μετ' αὐτῆς βραδύτερον ἡ πλειονότης τοῦ Κυπρ. λαοῦ. Μετ' εὐγνωμοσύνης ἀναπολῶ τοὺς ἀγῶνας ἐκείνους καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ καὶ πιστεύω ὅτι καὶ ἐν τῇ νέᾳ δοκιμασίᾳ τοῦ θὰ ἐμμεῖνῃ ἀκλόνητος καὶ ἀπτόητος.

Εὐχομαι τὰ βέλτιστα εἰς τὸν ἐντιμον καὶ εὐγενῆ οἶκόν σου

Σὲ ἀσπάζομαι πατρικῶς

(ὑπογρ.) Ν. Καταλάνος

Ἀθήνησι 14/5/30

Φίλτατέ μοι Γεῶργο,

Μετὰ συγκινήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης διεξῆλθον τὴν ἀπὸ πέμπτης ἀρξαμένου φίλην ἐπιστολήν σου, ἐχάρην δὲ πληροφορούμενος τὴν ἄκραν ὕγειαν τοῦ θεοφροονήτου καὶ εὐγενεστάτου οἴκου σου.

Εἶχον ἀναγνώσει ἐν τῷ Λευκωσιατικῷ τύπῳ τὴν τόσον εὐγενῆ καὶ ἀγαθοπροαίρετον σύστασιν τοῦ ἀοιδίμου καὶ μακαριστοῦ Μιχαηλίδου πρὸς τὸν Π.Μ. Κιτίου διὰ τὴν υἰοθέτησιν τῶν ψηφισμάτων, ἅτινα, φαίνεται, εἶχε τάξει μεταξὺ τῶν πολλῶν ἄλλων συνετῶν, κοινωφελῶν καὶ πατριωτικῶν πράξεων καὶ μεριμνῶν του. Εἶη αἰωνία καὶ μακαρία ἡ μνήμη του!

Δὲν μὲ λανθάνει, ὅμως, ὅτι ἰσχυρὸν ἐλατήριον καὶ ἐγερετήριο εἰς τὴν κίνησιν καὶ ἐνέργειαν ταύτην ἐγένετο ἡ εὐγενικὴ καὶ στοργικὴ σου εἰσήγησις καὶ προώθησις τῆς ὑποθέσεως καὶ ἥτις ἐπραγματοποιήθη, ὡς εἰκάζω κατὰ τὸ ἤμισυ.

Τῆς π. Δευτέρᾳ ὁ κ. Ζανέτος μοί ἀνεκοίνωσε ὅτι ἔλαβε τηλεγράφημα παρὰ τοῦ

κ. Δ.Ν. Δημητρίου τοιοῦτο: «Ψήφισμα δεκτὸν παμψηφείν. Ἐντεῦθεν συνήγαγον τὸ συμπέρασμα ὅτι μόνον διὰ τὸν κ. Ζαννέτον ἐνεκρίθη ἡ ἐπάνοδος, διότι κατ' ἐμοῦ θὰ ἐψήφίζον οἱ μωαμεθανοὶ βουλευταί. Ἐπειδὴ ἔστερούμην εἰδήσεων παρ' ὑμῶν ἐβεβαιώθην ὅτι ἀπεκλείσθην καὶ τοῦτο δὲν ἦτο ἀπροσδόκητον.

Ἡ δρᾶσίς μου ἐγένετο τοιαύτη ἐν Κύπρῳ, ὥστε νὰ γίνωμαι ἀνεπιθύμητος καὶ μισητὸς εἰς ἄγγλους, τούρκους καὶ εἰς πλείστους τῶν ἡμετέρων, αἰσθάνομαι δὲ πλήρως ἱκανοποιημένος ὅτι ὁ Ἕλλην. Κυπριακὸς λαὸς ἐξετίμησε ταύτην κατ' οὐσίαν καὶ ἀξίαν καὶ συναισθάνεται συμπάθειαν καὶ τινα εὐγνωμοσύνην.

Παρηγοροῦμαι πάντοτε πιστεύων καὶ ἐλπίζων ὅτι ἄποτε θὰ δυνηθῶ νὰ εὐρεθῶ μεταξὺ τῶν στοργικωτάτων φίλων μου παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῆς μονοκρατίας ἵνα ἐκφράσω τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην μου καὶ τοῦτο θὰ ἀπετέλῃ ὠραῖον ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς μου, καθ' ἣν μόνον δοκιμασίας καὶ περιπετείας ὑπέμεινα, δι' ἃς δὲν μεταμέλομαι, διότι ἐγὼ τὰς προεκάλεσα πάντοτε τιθέμενος τὸ κοινὸν ἀγαθὸν ὑπὲρ πᾶσαν προσωπικὴν μου ἄρεσιν καὶ εὐτυχίαν.

Εἰμί, ὡπωσδήποτε, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς μου εὐτυχῆς διότι ἀντιλαμβάνομαι ὅτι μεταξὺ τῶν φίλων μάλιστα καὶ παρὰ τῷ Κυπριακῷ λαῷ ἐκδηλοῦται εἰλικρινῆς καὶ ζωηρὰ συμπάθεια καὶ ἀγάπη. Θὰ ἔχω πάντως σήμερον ἢ αὔριον πληροφορίας σας ταχυδρομικῶς, χαράσω ὅμως τὰς γραμμάς ἵνα μὴ ἀπωλέσω τὴν ταχυδρομ. εὐκαιρίαν.

Εἶναι βέβαιον ὅτι ἐν Κύπρῳ συμβαίνει τὸ ἀρχαῖον λόγιον: στρατοῦ λεόντων ἡγούνται ἔλαφοι καὶ τί χεῖρον, πολλοὶ τῶν πρωτοστατούντων ἐν τῷ ἀγῶνι δὲν πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν καὶ ἐλαύνονται ὑπὸ ἀγνοῦ καὶ θερμοῦ πρὸς τοῦτον ἐνθουσιασμοῦ. Ἐκμεταλλεύονται οὗτοι τὴν ἀγνήν καὶ θερμὴν φιλοπατρίαν τοῦ λαοῦ πρὸς θεραπείαν προσωπικῶν ἀδυναμιῶν καὶ ὅταν ἀκόμη φαίνονται ἀνιδιοτελεῖς λέγουσι ὅσα λέγουσι διὰ μικροφιλοτιμίαν καὶ κενοδοξίαν.

Τὸ χεῖριστον πάντων εἶναι ἡ συντελουμένη καὶ προϊούσα διαφθορὰ τῶν συνειδήσεων καὶ τῶν πολιτικῶν ἠθῶν τοῦ λαοῦ διὰ τῆς δωροδοκίας, ἣτις ὡς πληροφοροῦμαι ἐπεκτείνεται εἰς τὰς λαϊκὰς τάξεις ἐπικινδύνως. Ἡ δημαγωγία, ὡπωσδήποτε, εὐλαβεῖται καὶ θεραπεύει κατ' ἐπίφασιν τὰ εὐγενῆ καὶ αἰσθήματα καὶ φρονήματα τοῦ λαοῦ, ἡ δωροδοκία ὅμως καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν πολιτικῶν ἠθῶν καὶ τῶν συνειδήσεων εἶναι ὀλεθριωτάτη καὶ ἐμπνέει μέγα φόβον καὶ μεγάλην ἀνησυχίαν διὰ τὸ μέλλον τῆς Νήσου.

Ὁ Μακαριώτατος, δυστυχῶς, στερούμενος αὐτοβουλίας καὶ πρωτοβουλίας ὥστε νὰ τηρῇ σταθερὰν καὶ ἀσφαλῆ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἀγῶνος, δὲν περιβάλλεται δυστυχῶς πάντοτε ὑπὸ εἰλικρινῶν καὶ συνετῶν συμβούλων καὶ παραστατῶν.

Ἀπαιτεῖται μέγας καὶ σφοδρὸς καὶ ἀποφασιστικὸς πόλεμος κατὰ τῶν κακῶν τούτων στοιχείων, καὶ τοῦτο μὲ λυπεῖ ὅτι δὲν μοί παρέχεται εὐκαιρία νὰ ἐπαναλάβω τοῦτον μὲ τὴν παλαιὰν ὁρμὴν καὶ ρώμην παρὰ τοὺς 75 χεῖμῶνας μου.

Θὰ ἦτο ἡ προσπάθειά μου αὕτη ἀποτελεσματικωτέρα, μετὰ τὴν διάλυσιν τῶν παλαιῶν προκαταλήψεων καὶ τὴν γενικὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ

προθέσεως. Ἐτυχεῖς ἀποβαίνει ἀδύνατος τοιαύτη περίπτωσης καὶ εὐκαιρία.

Μετ' εὐχαριστήσεως πολλῆς παρακολουθῶ τὴν πορείαν τῆς «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ» καὶ πᾶσα ἐπιβάλλεται προσπάθεια πρὸς συγκέντρωσιν καὶ συνωστισμόν τῶν καλλιτέρων στοιχείων, πρὸς ἐξυγιαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς κοινωνίας ὅλης.

Πρὸς τὴν κυρίαν Γαλάτειαν γνησίαν Ἑλληνίδα καὶ χριστιανὴν σύζυγον καὶ μητέρα ἀπευθύνω εὐλαβεῖς προσρήσεις καὶ πρὸς τὴν ἀγγελικὴν Αἰμιλίαν σας πατρικὸν ἀσπασμόν.

Μετὰ θερμῆς πατρικῆς ἀγάπης
(ὕπογρα.) Ν. Καταλάνος

Ἀθήνησι 29/5/30

Φίλτατέ μοι Γεῶργο,

Τὴν ἀπὸ 19ης λήξαντος φιλικωτάτην καὶ τὸ μάλα συμπαθητὴν ἐπιστολήν σου διεξήλθον μετὰ βαθείας συγκινήσεως καὶ εὐγνωμοσύνης ὡς διερμηνίαν τῶν πολλὰ ἄλλοις μέχρι τοῦδε καὶ παντὶ τρόπῳ ἐκδηλωθέντων εὐγενῶν καὶ εἰλικρινῶν πρὸς με ἀισθημάτων ὑμῶν.

Οὐδέποτε διέλαθέ με ἡ ἐπίμονος καὶ ἔντονος προσπάθεια καὶ ἐνέργειά σου ὑπὲρ τῆς ἐπανόδου μου εἰς τὴν φιλιτάτην Κύπρον καὶ παρὰ τοῖς ἰσαδέλφοις φίλοις καὶ συνεργάταις καὶ συναγωνισταῖς εἰς ἓνα ὥραϊον, εὐγενῆ καὶ ὑψηλὸν ἀγῶνα.

Ἡ κατανήφισις τοῦ ψηφίσματος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Τούρκων δὲν ἦτο ἀπροσδόκητος εἰς ἐμέ, ἀποτελεῖ δὲ πλήρως ἱκανοποίησιν ἠθικὴν, διότι καταδηλοῖ ὅτι ἡ παρουσία μου ἐν Κύπρῳ ἀντιτίθεται εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ τὰ σχέδια ἀμφοτέρων, εἰς τὴν ἱμπεριαλιστικὴν καὶ αὐταρχικὴν πολιτείαν τῶν πρώτων καὶ εἰς τὴν φυλετικὴν ὑστεροβουλίαν τῶν δευτέρων, καὶ ἡ ἀντίθεσις αὕτη ὑπολογίζεται καὶ σταθμεῖται παρὰ τὸ προβεβηκὸς γῆρας μου.

Ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1895, ὅτε ἀντέδρασα κατὰ τῆς δουλόφρονος προὔπαντήσεως τοῦ Ἀρμωστοῦ Οὐῶλτερ Σένταλ καὶ ἐσημειώθη ὁ πόλεμος κατὰ τῆς δουλόφρονος πολιτείας τῶν ἡγουμένων τότε τῆς δουλοπρεποῦς ἐν τῇ Νήσῳ πολιτικῆς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως μὲν ἐπεσημάνθη ὡς ἀνεπιθύμητος, ὑπὸ τῶν πολιτικῶν δὲ ἡγετῶν τότε ὡς ἐξωστίας καὶ ἀπελατέος παντὶ τρόπῳ ἐκ Κύπρου.

Ἐν τῇ ἀποκρύφῳ ἀλληλογραφίᾳ τῆς Κυβερνήσεως ἐφέρετο τὸ ὄνομά μου κοσμημένον διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ *notorious agitator* καὶ ὁ νῦν Κυβερνήτης ἐπισκοπῶν τὸν εἰδικὸν φάκελλον ἐπέισθη ὅτι ἀπολύτως ἀποκρουστέα εἶνε ἡ ἐπάνοδος μου εἰς Κύπρον.

Θλίβομαι καὶ ἀλγῶ ἠναγκασμένος νὰ διάγω μακρὰν ἐνὸς λαοῦ εὐγενοῦς μετὰ τοῦ ὁποίου ἐθεραπεύσαμεν καὶ προηγάγομεν κοινὰ ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ ιδεώδη καὶ μακρὰν τόσων συνεργατῶν καὶ συναγωνιστῶν καὶ φίλων εἰλικρινῶν καὶ στοργικῶν.

Προτίθεται ἐντὸς τοῦ προσεχοῦς Αὐγούστου νὰ δημοσιεύσω ἐπὶ ταῖς ἐπικειμέναις βουλευτικαῖς ἐκλογαῖς κατὰ τὸν προσεχῆ Σεπτέμβριον - Ὀκτώβριον ἐκκλησίαν

πρὸς τὸν Κυπρ. λαὸν πρὸς νοερὰν καὶ πνευματικὴν μετ' αὐτοῦ ἐπικοινωνίαν ὑπομιμνήσκων καὶ ἐξαίρων τὴν ἱερότητα καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς Κυπριακῆς ὑποθέσεως καὶ τὴν ὑπερτάτην ὑποχρέωσιν ὅπως ἐξασκῆ τὰ εἰκονικὰ ἔστω πολιτικά δικαιώματά του μετὰ ὑπερτάτης περισκέψεως καὶ εὐλαβείας.

Μετὰ τοῦτο θὰ δημοσιεύσω λογοδοσίαν μου πρὸς τὸν Κυπρ. λαόν.

Πρὸς τὸν ἔντιμον οἶκον σου ἐγκαρδίους χαιρετισμούς.

Σὲ ἀσπάζομαι πατρικῶς
(ὕπογο.) Ν. Καταλάνος

Ἀθήνησι 2/1/31

Ἀγαπητέ μου Γεῶργο,

Τὴν ἀπὸ 9 λήξαντος μηνὸς καὶ π. ἔτους ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολὴν σου ἔλαβον ἐν καιρῷ καὶ διεξήλθον ἐπισταμένως τὸ περιεχόμενον.

Διαβεβαιῶ σε ἐν πρώτοις ὅτι μετὰ τοῦ Θεοφάνους οὐδένα ἀντηλλάξαμεν λόγον διότι κατέλυσεν οὗτος εἰς τοῦ συμπενηθέρου του ἐν Κηφισσίᾳ καὶ σννητηθήμεν ἐκεῖ δις μόνον καὶ τοῦτο παρὰ τὴν τράπεζαν καὶ ἐν εὐρεῖ κύκλῳ συνδαιτημόνων καὶ δὲν συνετύχομεν κατὰ μόνας μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς του. Γνωρίζω ἄλλως τε ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὥστε νὰ μὴ διατρέχω τὸν κίνδυνον νὰ παραπλανηθῶ ἢ παραπεισθῶ.

Ἐλυπήθην διότι ὁ περὶ ἐπικρατήσεως ἀνταγωνισμὸς σᾶς ἐξίσωσεν εἰς προσωπικὰ ἀντεγκλήσεις καὶ εἶδον πρῶτον ἐν τῷ Ν.Κ.Φ. ἐν σχήματι δελτίῳ καὶ ἐν τῇ α σελίδι του παρατεθέντι τῷ ὀνόματί σου καὶ τοῦ Θεοφάνους καὶ κακολογοῦντα τοῦτον, καὶ ὁ κ. Κωνσταντινίδης ἐγίνετο ὀπαδὸς καὶ συνήγορός σου, ὥστε ἡ κακολογία νὰ ἀποδίδεται εὐλογοφανῶς εἰς εἰσήγησιν ἢ ὑποβολὴν σου, ὥστε νὰ παρέχῃ τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Θεοφάνην νὰ μετέλθῃ σκαιὰν κατὰ σοῦ γλώσσαν.

Οὐδαμῶς θέλω νὰ γένωμαι κριτῆς μεταξὺ ὑμῶν ἄνωθεν καὶ λυποῦμαι διότι παρέχεται ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς κρατοῦντας νὰ χαιρεκακῶσιν καὶ μοχθηριάζωσιν ἐπὶ τῷ ἐξευτελισμῷ τῆς ἀμίλλης πρὸς ἐπερώτησιν, ἐνῶ πρόκειται περὶ σκοποῦ πάντοτε πατριωτικοῦ.

Εὐτυχῶς ἡ αἰτησίς σου ἀνάγεται εἰς νομικὰς ἢ τυπικὰς παραβάσεις τοῦ προϋσταμένου τῆς κάλπης Περάτων καὶ οὐχὶ εἰς καταχρήσεις καὶ ἠθικὰ παραπτώματα τῶν ψηφοφόρων καὶ δὲν πρόκειται νὰ κριθῆ ἢ ἠθικὴ ἀξία τῶν τε ὑποψηφίων καὶ τῶν ψηφοφόρων.

Τὴν προσοχὴν μου εἴλκυσε μάλιστα περικοπὴ τῆς προκειμένης ἐπιστολῆς σου ἔχουσα οὕτω: «Κατέστησαν δὲ ἐπίσης τὴν ψηφοφορίαν σχεδὸν φανεράν, διότι ἐκάλουν 5 ψηφοφόρους δικούς του ἀνὰ τὸ χωρίον τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο ... κλπ.» Τότε ἀληθῶς ἡ ψηφοφορία ἀπὸ μυστικῆς μετετρέπετο εἰς φανεράν παρὰ τὴν ρητὴν διάταξιν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καὶ αὐτὴ μόνῃ ἢ ἔνδεια συνεπάγεται ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς ἂν ἀποδειχθῇ ἀληθινή.

Πᾶσα προσπάθεια πρέπει νὰ καταβάλλεται ὅπως οἱ πολιτικοὶ ἐν Κύπρῳ ἀγῶνες τηρῶνται ὑψηλὰ καὶ ἀπηλλαγμένοι σμικροτήτων καὶ χυδαιοτήτων, ὑποψήφιοι δὲ καὶ ψηφοφόροι νὰ φαίνονται διαπνεόμενοι ὑπὸ ὑψηλοῦ καὶ γενναίου φρονήματος καὶ συνειδήτες καὶ συναισθανόμενοι τὴν μεγάλην εὐθύνην των καὶ τὴν σημασίαν καὶ ἀξίαν τῆς ψήφου, διαδηλούσης πολιτικὴν ὠριμότητα καὶ περιεσκεμμένην ἀποφασιστικότητα. Τοῦτο πρέπει καὶ συμφέρει νὰ ἀποτελέσῃ προέχον ἄρθρον ἐν τῷ προγράμματι τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ἐν Κύπρῳ.

Πρὸς γυμνασιάρχην κ. Ἀ. Σακελλάριον ἔχω γράφει διὰ τῆς προλαβούσης εὐκαιρίας ἐκφράζων τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν συμβολὴν του εἰς τὸ ἔργον τῆς «Ἀγάπης τοῦ Λαοῦ» καὶ τὸν παρακαλῶ ὅπως προτρέψῃ καὶ τοὺς καθηγητὰς ὅπως συνεπιλάβωνται τῆς εὐγενοῦς προσπάθειάς.

Ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ «Ἀναγνωστηρίου», οἷον καὶ σὺ διέγραψες καὶ καθώρισες συχνὰ δὲν μοι φαίνεται ὅτι συμβιβάζονται πρὸς δημοσίας ὀρχήσεις καὶ κόρδακας, ὡς μάλιστα κατήνησαν αἱ σύγχρονοι ὀρχήσεις».

Ἐν Ἀθήναις ὁ σύλλογος «Παρνασσός», ἡ «Ἐταιρεία φίλων τοῦ Λαοῦ», ὁ Ἑλληνισμός, τὸ Ἐμπορικὸν Ἐπιμελητήριον (καίτοι ἐμπορικὸν) καὶ ἄλλα Σωματεῖα σοβαρὰ δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὰς αἰθούσας των ὀρχήσεις καὶ θαλάσας. Ἄς ἀφεθῶσιν αὐταὶ εἰς τὸ Μαγικὸν Παλάτι, εἰς τὴν «Ἀλάμπρα» καὶ τὰ ἄλλα παρόμοια κέντρα.

Ἐὰν εἶχαν τὴν καλὴν διάθεσιν νέοι νὰ διδάξωσι μικρὰ ἐθνικὰ δράματα, θ' ἀνεζήτητον τοιαῦτα εἰς τὰς βιβλιοθήκας ἐδῶ, καὶ θὰ ἐφρόντιζα ν' ἀποστείλω ἔντυπα ἢ ἀντίγραφα τούτων ἰδίᾳ νεωτέρων. Τὴν ἐμπιστευτικὴν ἐπιστολήν σου σχίζω παρ' αὐτά.

Μετὰ πατρικῆς ἀγάπης
(ὕπογο.) Ν. Καταλάνος

Ἀθήνησι 3/6/31

Φίλιτάτε μοι κ. Γ. Μαρκίδη,

Ἐλαβον ἐν καιρῷ τὴν ἀπὸ 21 λήξαντος φιλὴν μοι ἐπιστολήν σου καὶ ἐπὶ ταύτῃ εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως.

Εἶχον ἀναγνώσει τὴν ἄρνησιν τοῦ Κυβερνήτου εἰς τὴν ὑπόμνησιν τῆς περὶ ἀδείας ἐπανόδου μου αἰτήσεώς σας καὶ δὲν μὲ ἐξένισεν ἡ ὑμετέρα περὶ ταύτης ἀναγγελία οὐδ' ἠλπισά ποτε εἰς ἄδειαν τοιαύτην, ἡ ἐπίμονος δὲ ἀνανέωσις τῆς αἰτήσεως ὀφείλεται εἰς τὴν ὑμετέραν καὶ τῶν ἄλλων αἰτητῶν ἄπειρον καλωσύνην καὶ συμπάθειαν, δι' ἣν εὐγνωμονῶ βαθύτατα.

Διαβεβαιῶ ὑμᾶς πάντας ὅτι κατέχει με πάντοτε σφοδρότατος πόθος ὅπως ἐπανέλθω ἐν μέσῳ ὑμῶν καὶ ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, ὃν ἠγάπησα καὶ ἀγαπῶ θερμότατα, παρὰ τὴν ἐν Κύπρῳ μακρὰν καὶ περιπετειώδη κακοπάθειάν μου, διότι ἀπέβλεψα καὶ ἀποβλέπω πάντοτε εἰς τὴν πλήρη ἠθικὴν ἱκανοποίησίν μου,

ἦν ὀφείλω εἰς τὴν ἔμφυτον εὐγένειαν τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ.

Θλίβει με πολὺ ὅ,τι μακρόθεν παρακολουθῶ καὶ ἀντιλαμβάνομαι, ἢ συστηματικὴ πολλαχοῦ διαφθορὰ τῆς πολιτικῆς καὶ ἔθνικῆς συνειδήσεως τοῦ λαοῦ τούτου, ὑπὸ τῶν ἀξιούντων νὰ ἡγηθῶσιν αὐτοῦ καὶ καθοδηγήσωσιν εἰς τὴν ἐπιδίωξιν ἰδεωδῶν καὶ πόθων ἢ πραγματοποιήσις τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖ μεγάλῃν ἠθικὴν ἔξαρσιν, ἀταπάρησιν καὶ αὐτοθυσίαν.

Ἡ τελευταία ἐκλογικὴ δίκη Μόρφου - Λεύκας παρουσίασε θλιβερωτάτην κατάστασιν τῆς πολιτικῆς συνειδήσεως τῶν ψηφοφόρων καὶ τὴν προσωπικὴν ἀναξιοπρέπειαν τούτων, ἀπεμπολούντων τὴν ψῆφον αὐτῶν εἰς τὸν πρῶτον τυχόντα, καὶ ὀδηγούμενων εἰς τὰς κάλπας ἢ μᾶλλον μετακομιζομένων δίκην ἀνδραπόδων, καὶ ταῦτα θὰ συνέβαιναν εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀντιθέτους παρατάξεις, καὶ ἀναλογίζομαι πῶς εἶναι δυνατὸν πολῖται τοιοῦτοι νὰ ἐμπνέωνται καὶ νὰ διαφλέγονται ὑπὸ τῶν εὐγενεστέρων πόθων τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀνεξαρτησίας.

Ἐντούτοις ἀπὸ προσωπικῆς ἀντιλήψεως καὶ πείρας πέπεισμαι ὅτι ὁ Κυπριακὸς λαὸς εἶνε ἐπιδεικτικώτατος ὑψηλῆς πολιτικῆς καὶ ἔθνικῆς διαπαιδαγωγήσεως καὶ διαπλάσεως, ἐὰν τύχῃ διδασκάλων καὶ χειραγωγῶν ἐμπνευσμένων καὶ ἀφοσιωμένων εἰς τὴν λαϊκὴν ἀναμόρφωσιν καὶ ἀνύψωσιν.

Ἐφόσον τοιοῦτοι διδάσκαλοι καὶ χειραγωγοὶ δὲν ἐμφανίζονται καὶ ὁ Κυπριακὸς λαὸς ἀφίεται ἔρμαιον εἰς χυδαίους δημαγωγούς καὶ διαφθορεῖς τοῦ λαοῦ τούτου, τὰ ἠθικὰ δὲ στοιχεῖα καὶ οἱ ἠθικοὶ παράγοντες παραγκονίζονται καὶ παραμερίζονται, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ ἐλπίζωμεν καὶ νὰ πιστεύωμεν εἰς τὴν ἔθνικὴν ἀποκατάστασιν καὶ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἔπαθλα μόνον ὑψηλῶν καὶ ἠθικῶν ἀγῶνων καὶ προσπαθειῶν;

Εἶησαν εὐλογημένοι παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πατρίδος εἰ πρὸς τοιαύτην κατεύθυνσιν ὀπωσδήποτε ἐργαζόμενοι.

(Σπευσίππου 26)

Μετὰ τιμῆς καὶ ἀγάπης
(ὑπογρ.) Ν. Κατάλανος

